

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.8.2.20>

METODY DZIAŁALNOŚCI ADMINISTRACYJNEJ JEDNOSTEK PREWENCJI NIELETNICH NARODOWEJ POLICJI UKRAINY

Karina Pisotska

*wykładowca Katedry Prawa Administracyjnego, Postępowania i Działalności Administracyjnej
Dniepropetrowskiego Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Dniepr, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-9108-2640

pesoczkarina77@ukr.net

Adnotacja. W artykule omówiono metody działalności administracyjnej jednostek prewencji nieletnich Narodowej Policji Ukrainy.

Przeanalizowano poglądy naukowe naukowców dotyczące ogólnego pojęcia metody w działalności administracyjnej Narodowej Policji. Ujawniono specyfikę i istotę metod policyjnych w zakresie ochrony praw dziecka.

Na podstawie analizy naukowej badań naukowców zaproponowano definicję pojęcia metody działalności administracyjnej jednostek prewencji nieletnich Narodowej Policji. Scharakteryzowano klasyfikacją metod stosowanych przez policję w swoich działaniach w zakresie praw i wolności dziecka. Zdefiniowano pojęcie metody perswazji w działalności jednostek prewencji nieletnich Narodowej Policji Ukrainy, jako metody priorytetowej, którą policja stosuje w działaniach administracyjnych w celu zapewnienia praw i wolności dziecka.

Podkreślono i zaproponowano środki zapobiegawcze w celu ukształtowania wewnętrznej potrzeby legalnego zachowania dziecka.

Słowa kluczowe: działalność administracyjna, jednostki prewencji nieletnich, Narodowa Policja, ochrona, dziecko, metoda, przekonania, policja nieletnich.

METHODS OF ADMINISTRATIVE ACTIVITY OF JUVENIAL PREVENTION DIVISIONS OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Karina Pisotska

*Lecturer at the Department of Administrative Law,
Procedure and Administrative Activity of*

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-9108-2640

pesoczkarina77@ukr.net

Abstract. The article considers the methods of administrative activity of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine. The scientific views of scientists on the general concept of the method in the administrative activities of the National Police are analyzed. The peculiarities and essence of police methods in the field of protection of children's rights are revealed.

Based on the scientific analysis of scientists' research, the definition of the concept of the method of administrative activity of juvenile prevention units of the National Police is proposed. It is characterized by the classification of methods used by the police in their activities to ensure the rights and freedoms of the child. The concept of the method of persuasion in the activities of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine as a priority method used by the police in administrative activities to ensure the rights and freedoms of the child.

Preventive measures are proposed in order to form the child's inner need for legal behavior.

Key words: administrative activities, juvenile prevention units, National Police, protection, child, method, beliefs, juvenile police.

МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Каріна Пісоцька

*викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-9108-2640

pesoczkarina77@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто методи адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Проаналізовано наукові погляди вчених щодо загального поняття методу в адміністративній діяльності Національної поліції. Розкрито особливості та сутність методів поліції у сфері захисту прав дитини.

На основі наукового аналізу досліджень вчених запропоновано визначення поняття методу адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції. Охарактеризовано класифікацію методів, які

застосовує поліція у своїй діяльності щодо забезпечення прав і свобод дитини. Визначено поняття методу переконання в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України як пріоритетного методу, який застосовує поліція в адміністративній діяльності щодо забезпечення прав і свобод дитини.

Виокремлено та запропоновано заходи профілактичної спрямованості з метою формування в дитини внутрішньої потреби в законній поведінці.

Ключові слова: адміністративна діяльність, підрозділи ювенальної превенції, Національна поліція, захист, дитина, метод, переконання, ювенальна поліція.

Постановка проблеми. Нині реалії поліцейської діяльності констатують той факт, що суспільство дедалі більш негативно реагує на використання примусових заходів поліцією щодо осіб під час забезпечення правопорядку. Окрім цього, діяльність поліції відбувається під пильним прицілом ЗМІ, захисників та членів громадських організацій, волонтерів та антигромадських угруповань, міжнародних експертів. Експерти та фахівці з цього питання зазначають, що показником ефективності роботи правоохоронних органів у сфері захисту прав, свобод та недоторканності людини є рівень довіри населення до таких органів. Саме він є орієнтиром для будь-яких змін (тому він є вектором, напрямом для розвитку діяльності поліції загалом). Україна, як демократична країна, вже зробила крок вперед для більшого захисту прав людини та здійснила правоохоронну реформу у 2016 році, змінивши акценти у сфері призначення поліції з карального на сервісний орган. Це своєю чергою вимагає застосування та підтримання таких методів діяльності, які будуть дозволяти поглиблювати довіру до поліції, зменшувати кількість правопорушень, а також підвищувати правосвідомість громадян. Ця проблематика стосується підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, які безпосередньо стикаються з правопорушеннями, вчиненими дітьми та щодо дітей. Тому для забезпечення ефективної адміністративної діяльності ювенальної превенції вважаємо за необхідне визначити поняття та охарактеризувати методи діяльності поліції у сфері захисту прав дитини спеціально уповноваженими підрозділами Національної поліції. Все це зумовлює актуальність зазначеної проблематики.

Стан дослідження. Загальним проблемам методів адміністративної діяльності правоохоронних органів присвячено наукові праці таких вітчизняних науковців, як О.М. Бандурка, В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, О.Ю. Дрозд, О.В. Негодченко, В.П. Петков, В.Г. Петров, Р.В. Миронюк та інші.

Більш детально на сучасному етапі проблематику адміністративно-правових методів, що застосовуються підрозділами Національної поліції України у сфері захисту прав дітей, досліджували О.М. Дручек, М.В. Дуженков, Л.Г. Могилевська, А.В. Рум'янцева-Козовник, Н.В. Коломоєць, І.В. Іщенко, Р.М. Опадський. Однак питання методів діяльності підрозділами ювенальної превенції в сучасних умовах серед науковців не вивчалось.

Мета статті полягає у визначенні поняття «методи адміністративної діяльності ювенальної превенції Національної поліції України», наданні характеристики видам методів у діяльності підрозділів ювенальної превенції.

Виклад основного матеріалу. Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції здійснюється за допомогою прямих та непрямих засобів впливу на волю об'єкта своєї діяльності в межах компетенції, що визначена законодавством. Такі засоби та прийоми впливу на об'єкта діяльності називають методами. Хочемо зазначити, що використання методів адміністративної діяльності підрозділами ювенальної превенції порівняно з іншими підрозділами, що здійснюють превентивну діяльність, є специфічною, адже об'єктом такого впливу є неповнолітня особа та її оточуюче середовище. Тому проблематика застосування методів до неповнолітнього полягає в тому, щоб мета впливу на об'єкта, тобто дитину, була виправдана засобами, що використовує суб'єкт (у цьому випадку підрозділи ювенальної поліції).

Задля визначення та надання характеристики поняттю «методи адміністративної діяльності ювенальної превенції Національної поліції України» проаналізуємо наукові погляди вчених, що вивчали цю проблематику.

Питанню методів адміністративної діяльності органів державної влади присвятили свої праці В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, А.Т. Комзюк, О.В. Негодченко та ін.

У підручнику за редакцією О.М. Бандурки в загальному розумінні поняття «методи адміністративної діяльності поліції» тлумачиться як передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій (Безпалова, 2017: 54).

О.В. Карась під методом адміністративної діяльності Національної поліції розуміє цілеспрямований спосіб поведінки, набір дій та засобів, які повторюються і ведуть до вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (Карась, 2019: 114).

У підручнику з адміністративного права за загальною редакцією Ю.П. Битяка зазначено, що адміністративно-правовий метод – це способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян (Битяк, 2007: 159).

Отже, з огляду на зазначені наукові позиції щодо визначення цього поняття можемо сформулювати, в чому виявляється сутність методів поліції у сфері захисту прав дитини: 1) вони є засобом досягнення поставленої мети, завдань та функцій підрозділів ювенальної превенції; 2) визначені адміністративно-правовим

законодавством та застосовуються лише в межах компетенції; 3) характеризуються повторюваністю вчинених дій; 3) застосування методів має комплексний характер; 4) відображають волю держави, повноваження юридично-владного характеру (Битяк, 2007: 159).

Щодо методів адміністративної діяльності поліції у сфері захисту прав дитини, то О.М. Дручек зазначає, що це засоби реалізації цілей, задач і функцій превентивного характеру, що їх реалізують служби та підрозділи НП України з метою виконання покладених на них завдань у сфері забезпечення прав і свобод дитини (Дручек, 2018: 101).

Ми лише частково погоджуємося з думкою авторки, адже інструментом реалізації цілей, задач і функцій підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини виступає багатогранна система органів влади та недержавних організацій, а не лише правильно вибрані методи превентивної діяльності, що звучить у визначенні вченої.

Ще одна наукова позиція стосовно визначення поняття «методи діяльності Національної поліції» досліджена Л.В. Могілевською в статті «До характеристики методів діяльності національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини». У ній вчена зазначає, що під методами діяльності Національної поліції необхідно розуміти всю сукупність способів, засобів та прийомів, які використовують працівники поліції задля досягнення єдиної мети, тобто забезпечення прав та свобод дитини в Україні (Могілевська, 2020: 129).

Вважаємо доречною позицію І.В. Іщенко, який адміністративно-правовими методами поліції у сфері ювенальної превенції пропонує вважати систему публічно-владних прийомів та способів здійснення поліцейськими, на підставі та в порядку, передбаченому правовими нормами, адміністративно-правового впливу на неповнолітню особу, суспільство, родину, окремих фізичних, юридичних та посадових осіб із метою усунення факторів, що детермінують девіантну поведінку дітей у будь-яких її негативних проявах, відвернення можливих шкідливих наслідків, відновлення правового становища та в разі потреби притягнення винних до відповідальності (Іщенко, 2018: 97). Науковець не тільки зазначив, за допомогою чого досягається запобігти дитячій злочинності, але й розширив коло об'єктів впливу. Додамо щодо прийомів та способів впливу, що здійснюються поліцейськими, на підставі та в порядку, передбаченому правовими нормами, як зазначає автор, переважно належить лише метод примусу, який врегульований нормами адміністративного права. Інші ж методи, що застосовують підрозділи превенції під час забезпечення захисту прав та свобод дитини, лише частково врегульовані на законодавчому рівні.

Таким чином, на основі вищевикладеного під методами адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції пропонуємо розуміти сукупність засобів та способів впливу на дитину та її оточення, які здійснюють (застосовують) поліцейські підрозділів ювенальної поліції на підставі та в порядку, передбаченому правовими нормами, з метою усунення чинників, що можуть спонукати до протиправної поведінки в дітей, або ж припинення вже вчиненого дитиною правопорушення.

Загальноприйнятою класифікацією методів, які застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини, є поділ на загальні та спеціальні.

До загальних методів адміністративної діяльності поліції зараховують методи переконання та примусу. Вчені відокремлюють загальні, чи універсальні, методи діяльності поліції щодо захисту прав неповнолітнього від спеціальних та виділяють такі методи, як поліцейський нагляд, поліцейська допомога (Могілевська, 2020: 129), метод безпосереднього управління, соціальне обслуговування сімей, дітей та молоді, превентивне виховання, збирання даних, облік та аналіз (Іщенко, 2018: 97).

Одним із пріоритетних завдань адміністративної діяльності поліції у сфері захисту прав дітей є саме профілактична діяльність, що спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення (Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України, 2017: п. 2). Тому пріоритетним методом, який застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини, має бути метод переконання, він зумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави, позаяк вона не може будувати відносини з громадянами іншим чином, окрім переконання в правильній спрямованості своєї політики (Ортинський, 2014: 39). Примус за всієї значущості та необхідності застосування до правопорушника має допоміжний характер і використовується у випадках, передбачених законом стосовно діяльності правоохоронних органів загалом і поліції зокрема (Карась, 2019: 114).

Також погоджуємося із думкою Л.В. Могілевської, яка у своєму дослідженні зазначила, що методи діяльності поліції становлять систему, тобто цілісну, внутрішньо узгоджену сукупність, а тому мають застосовуватися комплексно та з урахуванням специфіки правового статусу неповнолітніх і зовнішніх факторів (Могілевська, 2020: 129).

У загальному розумінні метод переконання полягає у сформуванні в керованого суб'єкта впевненості в раціональності й законності прийнятого рішення і налаштуванні на добровільне його виконання (Опацький, 2020: 198).

Отже, щодо методу переконання в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини, то можемо визначити його як виконання заходів профілактичної спрямованості з метою формування в дитини внутрішньої потреби в законній поведінці. Такими заходами можуть бути виховна бесіда як із дітьми, так і особами з оточення дитини, роз'яснення можливих негативних наслідків вчинення правопорушень, заохочення, відвідування родин, які характеризуються

як неблагополучні, надання інформаційно-правової допомоги дитині та особам з її оточення, зв'язок ювенального поліцейського з психологами та педагогами навчального закладу на предмет можливого вчинення дітьми правопорушень, залучення до наукових, пізнавальних, ігрових заходів, виступи поліцейського на телебаченні, надання інтерв'ю, інформаційні заходи, гаряча лінія для дітей.

Список використаних джерел:

1. Безпалова О.І., Джафарова О.В., Князев С.М. та ін. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник /за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.
2. Дручек О.М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції країни як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.
3. Могілевська Л.В. Форми діяльності національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Науково-практичний господарсько-правовий журнал «Підприємство, господарство і право»*. 2020. № 1. С. 128–132.
4. Іщенко І.В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції національної поліції України. *Правовий часопис*. 2018. № 3 (64). С. 97–99.
5. Бельский К.С. Полицейское право. Лекционный курс / под ред. А.В. Куракина. Москва : Дело и Сервис, 2004. 816 с.
6. Опацький Р.М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації : монографія / за наук. ред. д-ра юрид. наук, професора Б.О. Логвиненка. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2020. 457 с.
7. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 груд. 2017 р. № 1044 / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>
8. Ортинський В.Л. Реформування правоохоронної системи у контексті соціально-правового механізму забезпечення прав особистості. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 810. С. 38–42.
9. Гурковський М.П., Єсімов С.С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. Вип. 4. С. 170–174.
10. Карась О.В. Особливості закріплення методів адміністративної діяльності Національної поліції в законі України «Про Національну поліцію». *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Вип. 1. С. 114.
11. Битяк Ю.П., Гарашчук В.М., Дьяченко О.В. та ін. Адміністративне право України : підручник / За ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. С. 158–159.

References:

1. Bezpalova O.I., Dzhafarova O.V., Kniaziev S.M. ta in. Administratyvna diialnist politsii u pytanniakh ta vidpovidakh : navch. posib. [Administrative activities of the police in questions and answers: tutorial] /za zah. red. O.M. Bandurky. Kharkiv: KhNUVS, 2017. 242 s. [in Ukrainian].
2. Druchek O.M. Administratyvno-pravovi status Natsionalnoi politsii krainy yak subiekta zabezpechennia prav i svobod dytyny: dys. ... kand. jur. nauk : [Administrative and legal status of the National Police of the country as a subject of ensuring the rights and freedoms of the child. Dissertation] 12.00.07. Odesa, 2018. 254 s. [in Ukrainian].
3. Mohilevska L.V. Formy diialnosti natsionalnoi politsii u sferi zabezpechennia prav i svobod dytyny. [Forms of activity of the national police in the field of ensuring the rights and freedoms of the child] / *Naukovo-praktychnyi hospodarsko-pravovi zhurnal «Pidpriemstvo, gospodarstvo i pravo»*. 2020. № 1. S. 128–132. [in Ukrainian].
4. Ishchenko I.V. Problemy ta dosiahnennia v orhanizatsii roboty pidrozdiliv yuvenalnoi preventsii natsionalnoi politsii Ukrainy.[Problems and achievements in the organization of work of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine] *Pravovi chasopys*. 2018. № 3 (64). S. 97–99. [in Ukrainian].
5. Belskyi K.S. Polytseiskoe pravo. Lektsionnyi kurs [Police law. Lecture course] / pod red. A.V. Kurakyna. Moskva: Delo y Servys, 2004. 816 s/ [in Ukrainian].
6. Opatskyi R.M. Iuvenalna polityka v Ukraini: administratyvno-pravovi zasady formuvannia ta realizatsii : monohraf. [Juvenile policy in Ukraine: administrative and legal principles of formation and implementation: monograph] / za nauk. red. d-ra yuryd. nauk, profesora B.O. Lohvynenka. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav; 2020. 457 s. [in Ukrainian].
7. Instruktssiia z orhanizatsii roboty pidrozdiliv yuvenalnoi preventsii Natsionalnoi politsii Ukrainy: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 17 hrud. 2017 r. № 1044 [7. Instruction on the organization of work of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine of 17 December. 2017 №1044]/ URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18> [in Ukrainian].
8. Ortynskyy V.L. Reformuvannia pravookhoronnoi systemy u konteksti sotsialno-pravovoho mekhanizmu zabezpechennia prav osobystosti [Reforming the law enforcement system in the context of the socio-legal mechanism for ensuring individual rights]. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika»*. Yurydychni nauky. 2014. № 810. S. 38–42. [in Ukrainian].
9. Hurkovskyy M.P., Yesimov S.S. Osnovni formy ta metody diialnosti politsii u sferi zabezpechennia konstytutsiinykh prav i svobod lyudyny ta hromadianyna v Ukraini. [Reforming the law enforcement system in the contechte of the socio-legal mechanism for ensouring individual rigs] *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. Vyp. 4. 2016. s. 170–174[in Ukrainian].
10. Karas O.V. Osoblyvosti zakriplennia metodiv administratyvnoi diialnosti Natsionalnoi politsii v zakoni Ukrainy “Pro Natsionalnu politsiiu” [Peculiarities of enshrining the methods of administrative activity of the National Police in the Law of Ukraine “On the National Police”] *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnogo universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. Vyp. 1. 2019. S. 114. [in Ukrainian].
11. Bytiak Yu.P., Harashchuk V.M., Diachenko O.V. ta in. Administratyvne pravo Ukrainy: Pidruchnyk [Administrative Law of Ukraine: Textbook] / Za red. Yu.P. Bytiaka. K.: Yurinkom Inter, 2007. S. 158–159. [in Ukrainian].